

ΓΝΩΣΤΑ ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΑ

Γράφει ο Αντώνης Αμπανίδης → ampanidis@gmail.com

ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ

Σήμερα δεν θα ασχοληθώ ούτε με οικονομικά ούτε με πολιτικά. Όπως όλοι όσοι θεωρούν τον εαυτό τους Έλληνες αντιλαμβάνονται ότι η σημερινή μέρα είναι κάτι το ξεχωριστό. Και για όσους ζουν στο Βόρειο ημισφαίριο είναι κάτι το ιδιαίτερο. Τι γιορτάζουμε λοιπόν την Πρωτομαγιά και πόσο παλιά γιορτή είναι; Είναι ελληνική γιορτή; Τι σχέση έχουν τα λουλούδια; Ας δούμε!

Ο μήνας Μάιος πήρε το όνομα του από την Μαία, η οποία σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία ήταν μια από τις Πλειάδες και μπέρα του θεού Ερμή. Κατά μία άλλη εκδοχή η προέλευση του ονόματος αποδίδεται στην ρωμαϊκή θεόπιτα Μάγια η οποία ήταν σύζυγος του Ηφαιστου. Ο Μάιος πάντα ήταν ένας μήνας που σχετίζοταν με την αρχή του καλοκαιριού και την εύφορη και ανθισμένη γη. Για αυτό από παλιά οι άνθρωποι συνήθιζαν να γιορτάζουν την έναρξη του μήνα με διάφορους τρόπους. Πώς συνδέεται λοιπόν την Πρωτομαγιά με τα λουλούδια; Τια να απαντήσουμε πρέπει να ανατρέξουμε πίσω στην Αρχαία Ελλάδα. Οι αρχαίοι Έλληνες, οι οποίοι ήταν γνωστοί φυσιολάτρες, συνήθιζαν να γιορτάζουν την έλευση της άνοιξης και την άνθιση των λουλουδιών. Η γιορτή πρόδρομος της σημερινής Πρωτομαγιάς ήταν τα Ανθεστήρια ή Διονύσια. Τα Ανθεστήρια ήταν η πρώτη καθιερωμένη γιορτή των λουλουδιών και γιορτάζονταν κάθε χρόνο από την 11η ως την 13η ημέρα του μηνός Ανθεστηρίου, δηλαδή 2 με 4 Φεβρουαρίου. Τα Ανθεστήρια γιορτάζονταν αρχικά μόνο στην Αθήνα, αλλά με το πέρασμα των χρόνων απόκτησαν πανελλήνιο χαρακτήρα. Επίσης ήταν κατά κάποιο τρόπο θρησκευτική γιορτή, μιας και ήταν αφιερωμένη στο θεό Διόνυσο.

Ας ρίξουμε και μια ματιά στην υπόλοιπη Ευρώπη. Εκτός λοιπόν από την ελληνική εκδοχή με τα Ανθεστήρια (αν και γιορτάζονταν λίγο νωρίτερα) αντίστοιχες γιορτές υπήρχαν και στην Ευρώπη, με την Πρωτομαγιά να σηματοδοτεί συνήθως την αρχή του καλοκαιριού. Στην προχριστιανική Ευρώπη για παράδειγμα υπήρχαν γιορτές όπως το κέλτικο Μπελτιέν που γιορτάζονταν κυρίως στην Σκωτία και την Ιρλανδία, το οποίο συνοδευόταν με το άναμμα μεγάλων τελετουργικών φωτιών στα

βουνά. Σε κάποιες περιοχές της Ιρλανδίας μάλιστα συνήθιζαν να φτιάχνουν τον «θάμνο του Μαΐου» όπως τον αποκαλούσαν, χρησιμοποιώντας αγκάθια, λουλούδια και κορδέλες. Κάτι σαν το δικό μας πρωτομαγιάτικο στεφάνι.

Αντίστοιχη γιορτή ήταν την νύχτα η οποία γιορτάζοταν στην κεντρική και βόρεια Ευρώπη και επίσης συνδέοταν με μεγάλες φωτιές και αντίστοιχους τελετουργικούς χορούς γύρω από αυτές. Αργότερα, με την επικράτηση του χριστιανισμού στην Ευρώπη πολλές γιορτές από αυτές είτε απαγορεύτηκαν είτε μεταλλάχτηκαν. Κάπως έτοι ο εορτασμός της Πρωτομαγιάς έπαψε να έχει θρησκευτικό-τελετουργικό χαρακτήρα και επικεντρώθηκε στην φύση και τα λουλούδια. Στις μέρες μας υπάρχουν κάποιες νεοπαγανιστικές ομάδες οι οποίες προσπαθούν να επαναφέρουν αρχαία πρωτομαγιάτικα έθιμα.

Το πρωτομαγιάτικο στεφάνι

Κάθε χρόνο την Πρωτομαγιά πολύς κόσμος εξορμεί στην ύπαιθρο για να «πάσσει τον Μάν». Έτοι οι άνθρωποι βρίσκονται, έστω και για λίγο, ξανά κοντά στην φύση, μακριά από το τοιμέντο και τους έντονους ρυθμούς της πόλης. Το πρωτομαγιάτικο στεφάνι κρεμιέται στις πόρτες των σπιτιών. Οι περισσότεροι επιδίδονται στην κατασκευή του παραδοσιακού πρωτομαγιάτικου στεφανιού.

Αυτό ίσως είναι και το μοναδικό έθιμο που συνδέει την Πρωτομαγιά με την αρχαία εκδοχή της ως γιορτή των λουλουδιών. Η παράδοση θέλει το αυτοσχέδιο στεφάνι να κρεμιέται και να κοσμεί τις πόρτες των σπιτιών μέχρι και την παραμονή του Αγίου Ιωάννη του Λαμπαδάρη ή του Κλίδωνα, στις 23 Ιουνίου, οπότε και καίγεται σε μεγάλες φωτιές και τον κόσμο να πηδά πάνω από τις φλόγες τρεις φορές.

Εργατική Πρωτομαγιά

Είδαμε ότι η Πρωτομαγιά ξεκίνησε να γιορτάζεται από τα αρχαία χρόνια σαν γιορτή των λουλουδιών. Στην πορεία όμως ταυτίστηκε με τους αγώνες της εργατικής σε όλο τον κόσμο. Για τον λόγο αυτό ονομάζεται και εργατική. Πού οφείλεται όμως αυτή η ταύτιση; Ας δούμε! Η Πρωτομαγιά καθιερώθηκε ως ημέρα των εργατών χάρη στην εξέγερση-οφαγή που έγινε στο Σικάγο των Ηνωμένων Πολιτει-

Πρωτομαγιάτικο στεφάνι

ών τον Μάιο του 1886. Συγκεκριμένα τον Μάιο του 1886 εργάτες συγκεντρώθηκαν στην πλατεία Haymarket του Σικάγο προκειμένου να διαδηλώσουν ειρηνικά αιτούμενοι οχτάρω και καλύτερες συνθήκες εργασίας με κεντρικό σύνθημα «Οχτώ ώρες δουλειά, οχτώ ώρες ανάπαυση, οχτώ ώρες ύπνο». Στην διάρκεια των πολυάριθμων διαδηλώσεων άγνωστος πέταξε μια βόμβα από δυναμίτη εναντίον των αστυνομικών δυνάμεων με αποτέλεσμα να σκοτωθούν επιτά αστυνομικοί και τέσσερις διαδηλωτές ενώ τραυματίστηκαν δεκάδες ακόμη άνθρωποι πολλοί από τους οποίους κατέληξαν τις επόμενες μέρες.

Οκτώ αναρχικοί συνελήφθησαν με την κατηγορία της συνωμοσίας, εκ των οποίων οι 4 κατέληξαν στην κρεμάλα ενώ ένας ακόμη αυτοκτόνησε μέσα στη φυλακή. Την επόμενη χρονιά η πολιτεία Όρεγκον της Δυτικής ακτής των Η.Π.Α. ήταν η πρώτη πολιτεία που καθιέρωσε τον εορτασμό της Μέρας του Εργάτη (Labor Day) ενώ τα επόμενα χρόνια ακολούθησαν κι άλλες.

Στην Αμερική στον Καναδά και στην Αυστραλία, η μέρα αυτή γιορτάζεται την πρώτη Δευτέρα κάθε Σεπτέμβρη, ενώ στον υπόλοιπο κόσμο επικράτησε η πρώτη Μάιο λόγω των γεγονότων του Σικάγο.

Η εργατική Πρωτομαγιά στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα η πρώτη πρωτομαγιάτικη συγκέντρωση πραγματοποιήθηκε το 1892. Την επόμενη χρονιά 2000 άτομα διαδήλωσαν με αιτήματα παρόμοια με εκείνα των διαδηλώσεων του Σικάγο, όπως οχτάρω εργασία, Κυριακάτικη αργία και κρατική ασφαλιστική κάλυψη στα θύματα εργατικών ατυχημάτων. Ακολούθησαν τα γεγονότα του Μάιου του 1936 στη Θεσσαλονίκη με την εξέγερση των καπνεργατών της πόλης. Για τον περιορισμό των διαδηλώσεων επιστρατεύτηκαν τάγματα της χωροφυλακής και του στρατού. Συνολικά 12 καπνεργάτες σκοτώθηκαν εκείνη την μέρα ενώ συνολικά 280 άτομα τραυματίστηκαν όταν οι αστυνομικές δυνάμεις στην προσπάθειά τους να καταστείλουν τις διαδηλώσεις άρχισαν να πυροβολούν! Τα γεγονότα της Θεσσαλονίκης ενέπνευσαν τον Γιάννη Ρίτσο να γράψει τον «Επιτάφιο» του.

Η Πρωτομαγιά σε πολλές χώρες του κόσμου είναι επίοτερη αργία. Στην Ελλάδα μπορεί να μην είναι θεομοθετημένη αργία, αλλά είναι απεργία αφερούμενη στην μνήμη των αγωνιστών του εργατικού κινήματος.

ΚΑΛΗ ΣΑΣ ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ

Θεσσαλονίκη. Μάιος του 1936. Μια μάνα, καταμεσής του δρόμου, μοιραλογάει το σκοτωμένο παιδί της. Γύρω της και πάνω της, Βουζούν και σπάζουν τα κύματα των διαδηλωτών - των απεργών καπνεργατών. Εκείνη συνεχίζει το θρήνο της...

Από τον Επιτάφιο του Γιάννη Ρίτσου